

наросвіті справою курсів українізації видав окремих інструктор, який працював за планами губерньського бюро.

Робота на курсах оплачувалася. За кожну академічну годину (45 хвилин) викладач отримував один золотий карбованець, за завідування курсами — 20 крб., діловодство — 12 крб., служнику — 8 крб. за місяць. В кошторисі передбачалися видатки на придбання відповідної літератури та підручників. Для кожної групи комплектувались: на двох слухачів — одна читанка для дорослих, на чотирьох — одна граматики, на десять — один словник, кожен слухач одержував дві книжки з творами класиків української літератури для домашнього читання.

Подальший аналіз вміщених у збірнику документів свідчить, що перед упорядниками стояло нелегке завдання — у невеликому за обсягом виданні відобразити різноманітні сторони важливого соціально-політичного процесу в Україні в 20—30-ті роки. Для цього вони з великої кількості архівних фондів відібрали найхарактерніші і водночас яскраві сюжети. Вони не тільки дають поштовх для поглибленого вивчення мовознавчих процесів в Україні, а й збагачують дослідження цієї проблеми новими концептуальними підходами.

Завершити роздуми над збірником документів хотілось би ще одним коментарем. Неперевершена сутність відомого афоризму: «історія — вчителька життя». Здобуття Україною своєї незалежності як історичний факт вимагає відповідного політико-філософського осмислення мовних процесів на основі глибокого вивчення документалістики. Нагальною стає потреба вироблення і ефективного здійснення науково-обґрунтованої державної політики в міжетнічних відносинах, виконанні Закону про мови в Україні та вироблення державної: програми розвитку української мови та інших національних мов у нашій країні. Визнання життєдайності та суспільної цінності усіх національних мов в Україні є беззастережним гарантом усім громадянам національно-культурних та мовних прав. Вільний розвиток і рівноправність, висока мовна культура — це основа духовного взаєморозуміння, культурного взаємозбагачення та зміцнення дружби народів. Разом з тим українська мова — один з вирішальних чинників національної самобутності її народу. З метою сприяння всебічному розвитку духовних творчих сил якогось, їй забезпечений статус державної мови, що є гарантією нашої суверенної національно-державної майбутності. У вирішенні цієї складної проблеми публікацією рецензованого збірника внесли посильний вклад і чернігівські архівісти.

Володимир ПОЛОВЕЦЬ.

ЧИ ПЕРЕВЕРШИТЬ ЯРОВИЙ—ПРОЗАЙК, ЯРОВОГО—ПОЕТА?

Афоризм про те, що поезія — це, звичайно, -прекрасно, але основу літератури становить все-таки проза, я почув і від лауреата «Гранослова» Сашка Ярового, коли Спілка письменників України випустила в світ його збірку з трьох новел «Рік чорного півня».

Загалом, ця книжка справляє враження, що не дивно, — Яровий не приховує свого бажання писати романи. І все-таки, якщо Олександр

зовсім закине поезію, — то буде певна втрата для нашої літератури. Недаремно його збірка віршів «Небо в нетрях» отримала, крім «грано-словського» визнання, ще й премію ім. Василя Симоненка.

Але чи перевершить Яровий-прозаїк, Ярового-поета? На мою думку, поки що цього не сталося, незважаючи на безперечний мистецький рівень двох вміщених у новій книжці новел.

Можливо, хтось і критикуватиме його «Етюд в рожевих тонах». Мовляв, що це за солоденька казочка для дорослих, наївна, мов останні кінострічки Астрахана. Але образ домовичка з цієї новели настільки симпатичний і справжній, що й сам «Етюд...» запам'ятовується й зовсім не сприймається як «спроба митця підфарбувати дійсність». Ні, це така-собі «різдвяна історія», не позбавлена гумору і того світла, яке ми побачили у знаменитій «Іронії долі або З легким паром» режисера Ельдара Рязанова.

Сашка Ярового не раз шпетили за «похмурість, навмисне нагнітання чорної фарби». Безпідставність цих «звинувачень» легко спростовує теплий, людяний «Етюд в рожевих тонах».

Не став би я кидати каміння і в новелу «Рік Чорного Півня». Цей прозовий твір Ярового дуже близький за тональністю до його поетичної книжки «Небо в нетрях». Молодий письменник багато помічає і ніяк не може змиритися з тими перетурбаціями і трансформаціями цінностей у суспільстві, коли вміла продажність стає не тільки популярною, а вже котується мало не як унікальний спосіб набивати кишені доларами і, отже, процвітати за нинішньої «епохи змін». Мабуть, якогось літературного гурмана покоробить мова персонажів цієї новели і деяка «публіцистичність» автора. Проте «Рік Чорного Півня» і не претендує на лаври «постмодерної штуки». Це — новела, яка враховує певні українські традиції. Вона відверта, написана болісно: «Ні, Дмитре, не стрінемося вже ми з тобою. І не буде чарчини, й не заспіваємо. Лист припізнався, а першою прийшла телеграма. Якось... якось і дико, і дивно, і мабуть, страшно це сталося... Оце тобі й двигун. Слабкий твій двигун. Я зібрався швидко — щастя, що був саме вівторок (ой, прости Господи, яке там щастя)... Були сльози, було якесь тяжке, задушливе, фізичне відчуття присутньої смерті. Далі — уривками: застуджений батюшка в окулярах, з хустинкою коло рота... Хор з інваліда та трьох бабусь, що вкрадиво-насторожено виводив «Со святими упокой»... Перешепіт старих: «Бог забирає до себе хороших... Погані йому не треба»... Свічки. І пам'ятається свіжо, як доторк до нервів, стук перших грудок об віко труни, стук у двері того світу...».

Новела «Держава автостанція», як на мене, у книжці найслабша. Більше того, я вважаю її невдалою. Ця новела швидше скидається на рядову газетну публікацію, адже попри всю щирість висловленого, тут практично зовсім відсутня образність, немає жодної по-справжньому оригінальної, свіжої думки.

Проте будь-який (найкращий!) письменник не здатний писати на одному рівні. У Кобе Абе, лауреата Нобелівської премії, крім геніальної «Жінки в пісках», є досить прохідні, штучні твори. Але це ніяк не спростовує того, що «Жінка в пісках» — шедевр.

Тож будемо толерантними. Таким земляком, як Сашко Яровий, Чернігівщина може пишатись!

Сергій ДЗЮБА.